

Олександр Реєнт

Перша світова війна і наслідки геополітичних катаклізмів початку ХХ ст. для України

Світове побоїще 1914–1918 рр. залишило глибокий слід в історії України. Українські етнічні землі, розділені між Російською імперією та Австро-Угорщиною, будучи об'єктом геополітичних зазіхань ворогуючих сторін, на чотири роки перетворилися на театр запеклих бойових дій, а їх населення – опинилося по різні боки від лінії фронту. Протиборчі у війні країни активно використовували у своїй геополітичній стратегії «українське питання». Саме воно, на погляд фундатора геополітики Рудольфа Челлена, було «одним з головних мотивів світової війни». На зайнятих воюючими сторонами українських землях були влаштовані окупаційні режими, надто далекі у реальній політиці від публічно проголошуваних ними поміркованих гасел. Перша світова війна принесла нові жахи і страшні випробування для населення країн, які перебували в її епіцентрі. Особливо болючим був цей рахунок на українських землях. До традиційних для будь-якої війни розорення і спустошення, інфляції та зростання цін, падіння виробництва споживчих товарів і зниження рівня життя населення додалися превентивні арешти та інтернування запідозрених у неблагонадійності: русофілів та їм співчуваючих – до таборів на Заході Австрії; українофілів – в адміністративне заслання до внутрішніх губерній Російської імперії. Небачених раніше масштабів набули практика санкціонованого взяття заручників і масових примусових виселень цивільного населення. Сотні тисяч добровільних біженців і примусових виселенців становили одну з найгостріших гуманітарних проблем, породжених війною. Водночас події 1914–1918 рр. стали потужним каталізатором соціальних і національних революцій. Некерований стрімкий розвал, починаючи з літа 1917 р., шляхом самочинної демобілізації величезної російської армії призвів до фактичного всезагального озброєння, за якого «людина з рушницею» перетворилася на творця своєї долі, що особливо далось взнаки у роки визвольних змагань у формі анархії, отаманщини та «війни всіх проти всіх». Світова війна на початку ХХ ст. стала придатним ґрунтом, на якому мрії про Українську державу доволі вузької радикальної частини українофільських еліт по обидва боки російсько-австрійського кордону доросли за сприятливих внутрішньо- та зовнішньополітичних обставин до порядку денного практичної політики. Українці збагатились досвідом існування Української

Народної Республіки часів Центральної Ради, Української гетьманської держави, Української Народної Республіки часів Директорії, Західно-Української Народної Республіки.